

REPORTATGE

Els desenterradors de records

Els col·leccionistes de material bèl·lic dels escenaris de la batalla de l'Ebre són sovint considerats simples buscadors de ferro, però esdevenen una veu experta en el coneixement del conflicte i del territori

Terres de l'Ebre Marina Pallás

Són sovint coneguts en forma de notícia breu en l'apartat de successos: "Ferit greu un home mentre manipulava un artefacte de la Guerra Civil". O en forma de comentari, a través d'un veí: "aquell té el garatge ple de trastos de la guerra". Però és que a vegades el periodisme més profund es converteix en el més local, sobretot quan la persona més desconeguda viu al costat de casa nostra.

La base és aquesta: hi ha col·leccionistes de material bèl·lic de la batalla de l'Ebre a la Terra Alta. També n'hi ha a la Ribera d'Ebre, al Baix Ebre o al Camp de Tarragona. I també n'hi ha que no col·leccionen només material trobat als escenaris de la batalla de l'Ebre sinó que es desplacen a buscar-ne on va haver altres batalles durant la Guerra Civil, com al front d'Aragó, per exemple.

La majoria d'ebrencs saben que existeixen o coneixen algú que coneix algú que té aquesta singular afició. Els col·leccionistes d'aquí es dediquen a buscar pel terme amb un detector de metalls restes de la batalla de l'Ebre i s'ho emporten a casa. Els seus magatzems o garatges es converteixen en autèntics arsenals de records: bales, cascos de soldats, cantimplors, coberts, projectils d'artilleria, bombes d'aviació, granades de mà, màscares antigàs...

El primer que s'ha de comprendre és que aquest col·leccionisme no naix del no res i que, com en tot, cal recordar el context. La Terra Alta va quedar arrasada després de la batalla de l'Ebre i l'únic que va quedar que d'alguna forma es podia aprofitar va ser precisament el material bèl·lic i les restes dels soldats al seu pas per la comarca. Durant els anys 40 i la primera postguerra, els veïns, per sobreviure, van començar a reutilitzar aquell material per a usos do-

mèstics: mantes de soldat, cantimplors, matxets, caixes de munició... I aquells objectes es van començar a quedar dins les cases i la pàtina dels anys els va fer tan habituals i familiars com la resta de material que els veïns van començar a comprar en recuperar-se econòmicament més tard. A més, a la Terra Alta, el reciclatge és un concepte de tota la vida, no solament relacionat amb l'actualitat. Com que els veïns trobaven material que no el podien fer servir directament perquè gran part eren objectes bèl·lics, els van començar a donar nous usos: els cascos de soldats es convertien en bols on menjaven les gallines; les cintes de metralladora, en anses de la mobilla per ensulfatar la vinya; les coes de morter, on es col·locaven les espelmes.

I després està el ferro. Durant la postguerra molts habitants de la comarca van sobreviure d'"anar al ferro", convertint-se en veritables *metrallers*. Es tractava de recollir tot el material possible per vendre'l com a ferralla i traure'n el jornal. En veure el potencial d'aquell negoci als anys 40,

Dos dels col·leccionistes més coneguts i oberts de cara als mitjans són Pere Sanz i Vicent, de Corbera d'Ebre.

la família Altadill va obrir l'empresa Hierros Altadill. Encara avui està a ple funcionament, a l'entrada de Corbera d'Ebre. L'historiador Paul Preston assegura (segons el llibre *La última batalla. Derrota de la República en el Ebro* de Kim Amor) que les forces nacionals van llançar una mitjana de 13.500 bales de gran calibre cada dia que va durar la batalla de l'Ebre. Van ser moltes les persones, incloses criatures, que van per-

Imatges de l'exposició 'La trinxera', de Pere Sanz, a Corbera d'Ebre.